

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA SERTIFIKATLASHTIRISH VA
LITSENZIYALASH TIZIMI****O'ljaboyev Mirzabek Uzoqboy o'g'li**

Jizzax politexnika instituti

Metrologiya, standartlashtirish va sifatni boshqarish yo'nalishi magistri

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15531785>

Annotatsiya. Ushbu maqolada O'zbekiston Respublikasida sertifikatlashtirish va litsenziyalash tizimining nazariy va amaliy jihatlarini tahlil qilinadi. Maqolada tizimlarning huquqiy asoslari, davlat boshqaruvi mexanizmlari, xalqaro standartlarga muvofiqligi, shuningdek, so'nggi yillarda amalga oshirilayotgan islohotlar va raqamlashtirish jarayonlari ko'rib chiqilgan. Sertifikatlashtirish va litsenziyalashning iqtisodiyotdagi roli, tadbirkorlik muhitini tartibga solishdagi ahamiyati, shuningdek, iste'molchilar huquqlarini himoya qilishdagi vazifalari yoritiladi. Tadqiqot O'zbekiston sharoitida tizimni yanada takomillashtirish istiqbollari ham e'tibor qaratadi.

Kalit so'zlar: Sertifikatlashtirish, litsenziyalash, davlat boshqaruvi, huquqiy-me'yoriy baza, raqamlashtirish, iqtisodiyotni tartibga solish, tadbirkorlik muhitini rivojlantirish, xalqaro standartlar.

Bozor iqtisodiyoti sharoitida mahsulotlar va xizmatlar sifatini ta'minlash, iste'molchilarni himoya qilish, tadbirkorlik subyektlari faoliyatini tartibga solish maqsadida sertifikatlashtirish va litsenziyalash tizimi muhim ahamiyat kasb etadi. Bu tizimlar davlat boshqaruvi va iqtisodiyotni tartibga solish vositasi bo'lib, jamiyatda ishonchli, xavfsiz va me'yorlarga muvofiq mahsulotlar hamda xizmatlar aylanmasini ta'minlashga xizmat qiladi.

O'zbekiston Respublikasida mustaqillik yillaridan boshlab sertifikatlashtirish va litsenziyalash bo'yicha keng ko'lamli islohotlar amalga oshirildi. Bu borada, bir tomondan, xalqaro standartlar va tajriba asosida huquqiy-me'yoriy baza shakllantirildi, ikkinchi tomondan esa, davlatning iqtisodiy ishtiroki bosqichma-bosqich kamaytirilib, raqobatdosh muhit yaratishga e'tibor qaratildi. Ayni paytda bu tizimlar mamlakatning Jahon savdo tashkilotiga (WTO) integratsiyalashuvi jarayonida ham muhim vositalardan biri sifatida ko'rilmogda.

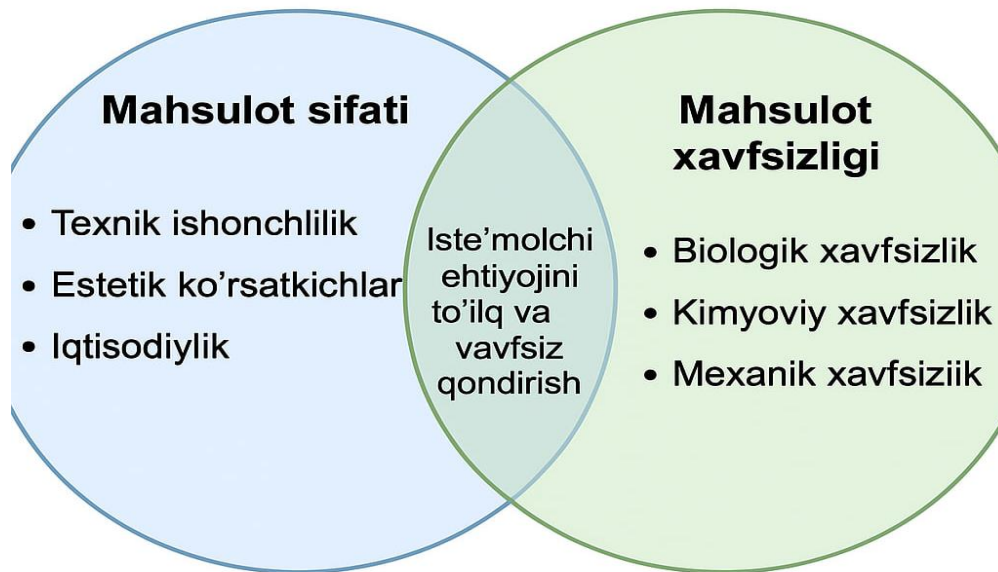
Sertifikatlashtirish — mahsulot, xizmat yoki tizimning belgilangan talablarga, me'yoriy hujjatlar va standartlarga muvofiqligini tasdiqlovchi tartibdir. O'zbekiston Respublikasi "Mahsulot va xizmatlarni sertifikatlashtirish to'g'risida"gi Qonun (1993-yil 28-dekabrda qabul qilingan) asosida ushbu faoliyat rasmiy ravishda yo'lga qo'yilgan. Sertifikatlashtirish mahsulot xavfsizligi, atrof-muhitni muhofaza qilish, energiya samaradorligi va boshqa ko'rsatkichlar bo'yicha amalga oshiriladi. Sertifikatlar majburiy va ixtiyoriy shakllarda berilishi mumkin. Majburiy sertifikatlashtirish, asosan, inson salomatligi, hayoti, mol-mulki va ekologik xavfsizlik bilan bog'liq mahsulotlarga nisbatan qo'llaniladi.

Mazkur tizimda O'zbekiston milliy sertifikatlashtirish organi sifatida "O'zstandart" agentligi muhim rol o'ynaydi. Ushbu tashkilot mahsulotlarning xalqaro standartlarga muvofiqligini ta'minlash, akkreditatsiyadan o'tgan sinov laboratoriyalari va inspeksiya organlari orqali tekshiruvlar o'tkazish bilan shug'ullanadi. Bugungi kunda O'zbekiston ISO (Xalqaro standartlashtirish tashkiloti), IEC (Xalqaro elektrotexnika komissiyasi) va boshqa bir qator xalqaro tashkilotlarning a'zosi hisoblanadi, bu esa ichki standartlashtirish tizimini global talablar bilan uyg'unlashtirish imkonini bermoqda.

Bundan tashqari, so'nggi yillarda sertifikatlashtirishda "bir darcha" tamoyili,

raqamlashtirish va elektron hujjat aylanishi jarayonlari keng joriy etilmoqda. Bu esa tadbirkorlar uchun byurokratik to'siqlarni kamaytirib, ularga tez, sifatli va shaffof xizmatlardan foydalanish imkonini yaratmoqda. "E-sertifikat" elektron tizimi orqali mahsulot sertifikatlarini olish, ularning amal qilish muddatini tekshirish, qonuniyligini aniqlash kabi imkoniyatlar yaratilgan.

Litsenziyalash tizimi esa davlat tomonidan muayyan faoliyat turlarini amalga oshirish uchun ruxsatnoma — litsenziya berish jarayonini anglatadi. Bu jarayon "Litsenziyalash to'g'risida"gi Qonun asosida tartibga solinadi. Litsenziya beriladigan faoliyat turlari hayotiy muhim sohalar bilan bog'liq bo'lib, ular inson salomatligi, xavfsizligi yoki davlat xavfsizligiga ta'sir ko'rsatishi mumkin. Masalan, tibbiy xizmatlar, dori-darmon ishlab chiqarish, energetika, geologik qidiruv, qurilish-pudrat ishlari kabi sohalar litsenziyalashga tortiladi.

Litsenziyalash jarayoni O'zbekiston Respublikasida bosqichma-bosqich soddalashtirilmoqda. Birinchidan, litsenziyalanadigan faoliyat turlari soni kamaytirilib, faqat strategik va xavfli sohalar bilan cheklab qo'yilmoqda. Ikkinchidan, litsenziya olish uchun talab etiladigan hujjatlar ro'yxati qisqartirildi, muddatlar aniq belgilandi va korrupsiyaviy xavflarni kamaytirish choralari ko'rilmoqda. Uchinchi muhim yo'nalish — bu jarayonni to'liq raqamlashtirishdir. "Yagona interaktiv davlat xizmatlari portal" (my.gov.uz) orqali hozirda ko'plab litsenziya turlarini elektron tarzda rasmiylashtirish imkoniyati mavjud.

Sertifikatlashtirish va litsenziyalash tizimlarining samarali faoliyat ko'rsatishi iqtisodiyotda tartib va adolatni ta'minlaydi, raqobat muhitini sog'lomlashtiradi, iste'molchilar huquqlarini himoya qiladi va eng asosiysi, xalqaro bozorlarga chiqish uchun zarur shart-sharoitlar yaratadi. Ayniqsa, eksport salohiyatini oshirish uchun mahsulotlar va ishlab chiqarish jarayonlarini xalqaro talablar asosida baholash imkoniyati — mamlakat iqtisodiyotining barqarorligi uchun muhim mezonidir.

Shuni ham alohida ta'kidlash kerakki, bugungi kunda O'zbekiston hukumati tomonidan xalqaro standartlarga muvofiqlikni ta'minlash bo'yicha maxsus dasturlar ishlab chiqilmoqda. Bunda, ayniqsa, kichik va o'rta biznes subyektlariga metodik yordam, moliyaviy ko'mak va treninglar orqali sertifikatlashtirish va litsenziyalash talablariga javob berish imkoniyatlari kengaytirilmoqda. Bu esa mamlakatda tadbirkorlik muhitini yaxshilash, sog'lom raqobatni rivojlantirish va iqtisodiy o'sishni jadallashtirishga xizmat qiladi.

Xulosa qilib aytganda, O'zbekiston Respublikasida sertifikatlashtirish va litsenziyalash tizimi iqtisodiyotni modernizatsiyalash, xalqaro bozorlarga integratsiyalashish va fuqarolarning

huquqlarini ta'minlashda muhim mexanizm sifatida xizmat qilmoqda. Bu tizimni yanada takomillashtirish, xolis va shaffof boshqaruv mexanizmlarini joriy etish, raqamli texnologiyalarni chuqur integratsiyalash esa kelgusida islohotlarning uzluksizligini ta'minlaydi.

REFERENCES

1. O'zbekiston Respublikasi "Mahsulot va xizmatlarni sertifikatlashtirish to'g'risida"gi Qonuni, 1993-yil 28-dekabr.
2. O'zbekiston Respublikasi "Litsenziyalash to'g'risida"gi Qonuni, 2018-yil 1-yanvar.
3. "Davlat standartlashtirish, metrologiya va sertifikatlashtirish tizimi to'g'risida" O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori, 2017-yil 30-may, PQ-3076.
4. ISO 9001:2015 – Sifat boshqaruv tizimlari. Talablar.
5. Abdullayev S., Qo'qonov N. "Sertifikatlashtirish va litsenziyalash tizimlari: nazariy va amaliy masalalar", Toshkent, 2020.
6. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi "Tadbirkorlik subyektlari faoliyatini litsenziyalash tartibini soddalashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori, 2022-yil 15-aprel.
7. Xalqaro savdo tashkiloti (WTO) hujjatlari va O'zbekiston integratsiyasi jarayonlari, 2019.
8. Murodov B. "O'zbekistonda iqtisodiyotni tartibga solishda sertifikatlashtirish va litsenziyalashning roli", ilmiy maqola, 2021.